

دانشگاه ایلام
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

تصحیح، مقدمه و تعلیق رستم و بیریان الماس خان کندوله‌ای

توسط:

صدیقه همتی

استاد راهنما:

دکتر خلیل بیگزاده

استاد مشاور:

دکتر رحمان ذبیحی

بهمن ۱۳۹۰

الله أكبر

به نام خدا

مقدمه، تصحیح و تعلیق رستم و بیریان الماس خان کندوله‌ای

توسط:

صدیقه همتی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای
اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

زبان و ادبیات فارسی

از دانشگاه ایلام

ایلام

جمهوری اسلامی ایران

در تاریخ ۱۳۹۰/۰۹/۰۹ توسط هیأت داوران زیر ارزیابی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

دکتر خلیل بیگزاده، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (راهنما و رئیس هیأت داوران).....

دکتر رحمان ذبیحی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (مشاور).....

دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد کرمانشاه (داور خارجی).....

دکتر علیرضا شوهانی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی (داور داخلی).....

بهمن ۱۳۹۰

پیشکە ش

- وه ڤووح باوگم و خوه یشک نازارم
«کوبرا»

ک هیمان له عه تر خیالیان
بوو مالمان

خوه شه

- وه «دالگم»

ک له بوو باوشی

نارام گرم

سپاسگزاری

اکنون که با توفیق و مدد خداوند منان کار تألیف و تدوین این پایان نامه به انجام رسید بر خود واجب می‌دانم از تمام کسانی که به نحوی در انجام این رساله مرا یاری کردند سپاسگزاری نمایم.

از تمام اساتید بزرگواری که در دوره‌ی کارشناسی و کارشناسی ارشد از محضرشان بهره‌ها بردم سپاسگزارم به‌ویژه از استاد بزرگواری، جناب آقای دکتر خلیل بیگزاده (استاد راهنما) که تمام نسخه‌های منظومه‌ی رستم و بیریان را در اختیارم قرار دادند و در تمام مراحل نگارش رساله، صبورانه و دلسوزانه راهنمایی‌ام کردند بی‌نهایت سپاسگزارم، از استاد ارجمند جناب آقای دکتر رحمان ذبیحی (استاد مشاور) که از اندیشه‌ها و راهنمایی‌هایی ارزنده و علمی خود مرا بهره‌مند ساختند کمال سپاس و تشکر را دارم.

از دوستان عزیزم خانم سکینه آزادی و مریم کسایی، برادرم علی همتی و تمام عزیزانی که در انجام این رساله دلسوزانه یاریم کردند سپاسگزارم.

چکیده

ادبیات بومی و محلی میراث ماندگار از گذشته و حال است که به صورت منظوم و منثور به زبان محلی در یک جغرافیای زبانی تدوین می‌گردد. این ادبیات بایدها، اعتقادات، سلاقی و علایق مردمان یک جغرافیای زبانی را در خود پژواک می‌دهد که مجموعه‌ی آن‌ها در گسترش و تقویت زبان و ادب ملی از ارزش چشمگیری برخوردار است. الماس خان کندوله‌ای کرمانشاهی از سرهنگان سپاه نادرشاه افشار و یکی از شاعران حماسه سرای بومی و محلی در کرمانشاه است که پس از گذراندن دوران سپاهی‌گری، آثار حماسی و غنایی ارزشمندی را به گویش کردی گورانی به نظم کشیده است. این آثار به صورت دست نویس در جزوات گوناگون در میان مردم کرمانشاه، جنوب کردستان، شمال ایلام و غرب لرستان پراکنده است. یکی از این داستان‌ها، منظومه‌ی حماسی رستم و بربیان است که الماس خان این منظومه را با توصیف‌های زیبا و فضای کاملاً اساطیری و حماسی به نظم کشیده است. تصحیح انتقادی این داستان بر اساس نسخه‌های موجود شامل شرح احوال و آثار شاعر، معرفی نسخه‌ها، برگردان داستان به نثر فارسی، متن تصحیح شده بر پایه‌ی سه نسخه به زبان و رسم الخط کردی گورانی به شیوه‌ی رایج تصحیح انتقادی با ذکر موارد اختلاف در حاشیه، تعلیقات، لغات و ترکیب‌ها با معنای معادل آن در زبان فارسی، نمایه‌ی اشخاص، جای‌ها، ابزارها، آلات موسیقی، حیوانات می‌باشد. ویژگی‌های یک داستان حماسی بر ساختار، محتوا و درون‌مایه‌ی این داستان حاکم است و در ردیف داستان‌های حماسی بومی و محلی قرار می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: الماس خاس کندوله‌ای کرمانشاهی، ادبیات بومی و محلی، رستم و بربیان، منظومه حماسی، شعر کردی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

1 ..... مقدمه

فصل اول: کلیات و تعاریف

بخش اول: کلیات

4 ..... ۱-۱. بیان مسأله پژوهشی

4 ..... ۲-۱. اهداف تحقیق

5 ..... ۳-۱. پیشینه‌ی علمی تحقیق

۵ ..... ۴-۱. پرسش‌های تحقیق

6 ..... ۵-۱. اهمیت و کاربرد نتایج تحقیق

6 ..... ۶-۱. روش تحقیق

۷-۱. معرفی نسخه‌ها

۶ ..... ۱-۷-۱. نسخه‌ی اساس

۷ ..... ۲-۷-۱. نسخه‌ی محمدامین زنگنه

۸ ..... ۳-۷-۱. نسخه‌ی امین گجری

۸ ..... ۸-۱. شیوه‌ی کار

بخش دوم: تعاریف

- ۱-۲. احوال شاعر ۱۰
- ۲-۲. اعتقادات ۱۱
- ۳-۲. آثار و تألیفات ۱۵
- ۴-۲. ساختار موسیقایی آثار الماس خان ۱۶
- ۵-۲. تجلی فرهنگ در منظومه‌ی حماسی رستم و بربیان ۱۷
- ۶-۲. داستان رستم و بربیان به نثر ۱۸

فصل دوم: متن اشعار

- ۱-۲. سر راه گرفتن رستم بر دلاوران ایرانی و آمدن شیده و طوس نوذر ۴۵
- ۲-۲. آمدن رهام به میدان رستم، رزم نمودن و گرفتار شدن رهام ۵۳
- ۳-۲. رزم قارن با رستم و گرفتار شدن وی ۵۸
- ۴-۲. رزم شاوران با پیلتن و گرفتار شدن شاوران ۶۵
- ۵-۲. گرفتار شدن زنگه به دست رستم و رزم ایشان ۶۷
- ۶-۲. داستان رزم گرگین با تمکین صاحب گرز و تبرزین شیریگانه با رستم و گرفتار شدن
گرگین نامدار ۷۲
- ۷-۲. رزم گشواد با رستم و گرفتار شدن گشواد ۷۶
- ۸-۲. رزم گسته‌م با رستم نامدار و گرفتار شدن گسته‌م ۸۰
- ۹-۲. رزم گیو دلاور با رستم پیلتن و گرفتار شدن گیو ۸۳
- ۱۰-۲. آمدن زواره به میدان رستم بعد از جدال زیاد و گرفتار شدن زواره ۸۸
- ۱۱-۲. آمدن میلاد به میدان رستم و هجوم آوردن سپاه زال و شکست خوردن آن‌ها ۹۵

- ۱۲-۲. آمدن زال زر به میدان و رزم نمودن با رستم و زبون شدن زال در میدان ۱۰۱
- ۱۳-۲. آمدن گلیمینه گوش و حمله کردن به لشکر زال و شکست خوردن سپاه ایران ۱۱۴
- ۱۴-۲. رزم زال با گلیمینه گوش و شکستن بازوی زال زر ۱۱۹
- ۱۵-۲. آمدن جهان پهلوان رستم دستان به میدان دیو گلیمینه گوش و گرفتار شدن دیو به دست رستم ۱۲۱
- ۱۶-۲. داستان صندوق ساختن رستم از برای دفع ببریان ۱۳۰

فصل سوم: تعلیقات

- ۱-۳. تعلیقات ۱۴۷

فصل چهارم: نمایه (فهرست‌ها)

- ۱-۴. لغت‌نامه ۱۸۸
- ۲-۴. اشخاص ۲۰۵
- ۳-۴. جای‌ها ۲۰۸
- ۴-۴. ابزارهای جنگی ۲۰۹
- ۵-۴. حیوانات ۲۱۱
- ۶-۴. آلات موسیقی ۲۱۳
- نتیجه‌گیری ۲۱۷

۲۱۸ ..... منابع و ماخذ

۲۲۱ ..... چکیده انگلیسی

فهرست تصاویر

صفحه

عنوان

۲۱۴	تصاویری از نسخه‌ی اساس
۲۱۵	تصاویری از دست نوشته‌ی امین گجری
۲۱۶	تصاویری از دست نوشته‌ی محمد امین زنگنه

فهرست نشانه‌های اختصاری

الف: نسخه‌ها

۱. اس: نسخه‌ی اساس
۲. ماز: نسخه‌ی متعلق به محمدامین زنگنه
۳. اگ: نسخه‌ی متعلق به امین گجری

ب) علائم اختصاری در نسخه بدل‌ها

(وزن!) ایراد وزنی (کم یا زیاد بودن هجاها)

(قافیه!): ایراد در قافیه

(!): پس از واژه یا جمله‌ی را می‌آید که مغلوط و یا نامفهوم باشد و یا از لحاظ املائی و یا معنایی با سیاق جمله سازگار نباشد.

+ : اضافه دارد.

- : کم دارد.

ساقط است: افتادگی دارد.

[.....]: به علت پارگی یا بریدگی واژه یا واژه‌ها، عبارت و یا مصراع از بین رفته و نامعلوم است محو است: واژه یا واژگان به علت‌های گوناگون محو شده است.

[ ] : مبین آن است که بیت یا بیت‌هایی در داخل گروه در نسخه اساس موجود نبوده و از نسخ دیگر افزوده شده است.

// : فارق

ج) سایر علائم اختصاری:

نک: نگاه کنید به

رک: رجوع کنید به

مقدمه

بررسی و شناخت آثار مکتوب، یکی از راه‌های آشنایی با زندگی گذشتگان از جمله شناخت آراء، پندها، کم و کیف زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و نیز تغییر و تحول تاریخی زبان آنان است. این آثار برای تکامل جامعه‌ی معاصر مغتنم و مؤثر است و باید آن‌چه را طی قرون گذشته از شاعران، اندیشمندان و بزرگان بر جای مانده است، حفظ و تقویت کرد. یکی از راه‌های احیای نگاشته‌ها و آثار گذشتگان این است که آن مکتوبات را گردآوری کرده و از چند و چون، ضعف و قوت، صحت و سقم آن‌ها آگاه شد و با دیدی علمی و انتقادی به تصحیح و تدوین مکتوبات همت گماشت؛ اما چون انتشارمتون پیشینیان به دلیل عواملی چون نبود صنعت چاپ و تکثیر از طریق کتابت انجام گرفته، درستی و نادرستی مطالب بستگی به میزان دقت، دانش، مهارت و آگاهی کاتبان از شیوه‌های کتابت و رعایت امانت در آن داشته است. برخی کاتبان گاهی واژگان را از لحاظ صرفی، لغوی، نحوی و ... به دلیل عوامل گوناگون مانند خستگی، خطای دید، خوانا نبودن دست‌نوشته‌ها، کم‌سواد و عدم آشنایی با روش‌های کتابت، در متون تغییر داده و چیزی را به آن اضافه کرده یا از قلم انداخته‌اند؛ بنابراین مصحح نیز باید حتی‌المقدور تصویری درست و بی‌شائبه از متون به دست آورده، در اختیار مشتاقان فرهنگ و ادب قرار دهد.

تصحیح و تدوین متون، دقت و ظرافت خاصی را می‌طلبد «هدف و غایت نقد و تصحیح متون این است که از روی نسخ خطی موجود، نسخه‌های اصلی یا قریب به اصل اثری را احیا و مرتب کنند و آن را به صورتی عرضه دارند که بتوان یقین و اطمینان حاصل کرد که اصل اثر؛ یعنی نسخه‌ی خطی مؤلف در دست نیست؛ اما نسخه‌ای از آن در دست هست که به صورت اصلی و شکلی که مصنف و مؤلف اصل نوشته است به نهایت درجه نزدیک‌تر است» (زرین کوب، ۱۳۷۲: ۱۴۱).

زبان کردی یکی از زبان‌های اصیل و ریشه‌دار ایرانی است که شاعران زیادی از روزگاران گذشته تا به حال به این زبان برای انتقال اندیشه و فرهنگ بومی خود تلاش کرده‌اند و به خلق آثار ماندگاری در پهنه‌ی ادب و هنر دست یازیده‌اند. این آثار تاکنون بر پایه‌ی علمی و اصول حاکم بر تصحیح منتقدانه به‌رغم ارزش ساختار و محتوایی چاپ و منتشر نشده‌اند و بیم آن می‌رود که واژه‌های کهن کردی و اشعار بازمانده از شاعران بزرگ آن به علت گمنامی و احیاناً کم توجهی به دست فراموشی سپرده شوند و فرهنگ بومی و منطقه‌ای در این بخش از جغرافیای فرهنگی و ادبی ایران روبه زوال برود؛ لذا بر ماست که به عنوان حافظان فرهنگ، زبان و ادبیات این مرز و بوم، غبار کم توجهی اهل هنر و تحقیق پیشین را از چهره‌ی آن بزداییم.

چون مصحح علاقه‌ی فراوانی به احیای متون کهنی داشته است که هر دم بیم زوال آن‌ها می‌رفت، به عنوان یک وظیفه‌ی ملی بر آن شد تا قدمی در راه اعتلای فرهنگ بومی بردارد که با این هدف موضوع پایان نامه‌ی خود را در گستره‌ی فرهنگ بومی انتخاب کرد. نسخه‌هایی از منظومه‌ی "رستم و بیر بیان" توسط جناب آقای دکتر بیگزاده در راستای این انتخاب در دسترس نگارنده قرار گرفت و نگارنده نیز به تصحیح این نسخ ارزشمند همت گماشت؛ تا این منظومه را به عنوان یکی از جلوه‌های فرهنگ بومی و پشتوانه‌ی فرهنگ ملی از خطر نابودی و زوال در امان دارد و به جامعه‌ی ادب دوست این مرز و بوم تقدیم کند.

صدیقه همتی _ بهمن ۱۳۹۰

فصل اول

کلیات و تعاریف

بخش اول: کلیات

این فصل شامل دو مبحث کلیات و تعاریف می‌باشد و در کلیات بیان مسأله، اهداف، اهمیت، کاربرد نتایج تحقیق، پیشینه‌ی علمی، پرسش‌ها و روش تحقیق مطرح می‌شوند. در ادامه نیز نسخه‌های مورد استفاده در تصحیح و نیز شیوه کار معرفی شده است.

۱-۱. بیان مسأله پژوهشی

الماس‌خان کندوله‌ای از شاعران حماسه‌سرای کرمانشاهی در قرن دوازدهم (۱۱۱۸-۱۱۹۰ یا ۱۲۰۰) است که داستان‌های حماسی فراوانی را به زبان کردی گورانی به نظم کشیده است. یکی از این داستان‌ها، منظومه‌ی حماسی رستم و ببر بیان است که در شاهنامه‌ی فردوسی نمود گسترده‌ای ندارد و صرفاً از ببر بیان به عنوان پوشش جنگی رستم نام برده شده است؛ اما در آغاز کتاب فرامرز نامه‌ی خسرو کیکاووس تصحیح میترا مهرآبادی داستانی با عنوان «رستم پور زال در هفت ده‌سالگی و جنگ کردن او با ببر بیان» در ۴۱۳ بیت، عنوان شده است. شاید الماس‌خان این منظومه را دیده و منظومه‌ی خود را به تقلید از آن سروده است؛ اما روایت‌ها و داستان‌های شفاهی یا مکتوب دیگری نیز در اختیار داشته که در نظم منظومه‌ی رستم و ببر بیان مؤثر بوده‌اند و او توانسته است با توصیف‌های زیبا و فضای کاملاً حماسی منظومه‌ی خود را به نظم بکشد. این منظومه‌ی حماسی تاکنون چاپ و منتشر نشده؛ بلکه تنها نسخه‌های خطی و دست‌نوشته‌هایی از این داستان در میان اهل ذوق وجود دارد که سه نسخه از آن یافته شده است و بر پایه‌ی تصحیح انتقادی و علمی نسخه‌ی واحد از آن فراهم گردید.

۱-۲. اهداف تحقیق

۱. زنده کردن و توسعه‌ی زبان و ادبیات بومی و منطقه‌ای با هدف کمک به توسعه زبان و ادب ملی.
۲. مصون داشتن یک اثر حماسی ارزشمند از گزند تحریف و نابودی.
۳. سهولت دسترسی اهل تحقیق و ادب دوستان به این منظومه‌ی حماسی.
۴. شناخت دقیق‌تر از فرهنگ و ادب بومی کرمانشاه و شناساندن آثار الماس‌خان کندوله‌ای به جامعه‌ی فرهنگی و ادبی.

۱-۳. پیشینه‌ی علمی تحقیق

اگرچه تاکنون تلاش‌ها و فعالیت‌های علمی خوبی در زمینه‌ی شناخت الماس‌خان و آثار او انجام شده است؛ اما کافی نیست؛ به‌گونه‌ای که در کتاب «از بیستون تا دالاهو» نوشته‌ی امین‌گجری (شاهو) و «سرود بادیه» اثر محی‌الدین صالحی مختصری از شرح احوال شاعر آمده است. منظومه‌ی غنایی «شیرین و فرهاد» نیز به همت

امین گجری چاپ شده است. دکتر خلیل بیگزاده در یک طرح پژوهشی با عنوان «شاهنامه به روایت عامه» روایت‌های شاهنامه‌ای را که در میان عامه به صورت داستان‌های شفاهی وجود دارد و نیز بخشی از آثار منظوم الماس‌خان را گردآوری کرده است؛ همچنین منظومه‌ی سیاوش‌نامه به تصحیح همان پژوهنده در یک طرح پژوهشی و نیز منظومه‌ی حماسی بهمن و فرامرز به تصحیح خانم سکینه آزادی به عنوان پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد سامان یافته‌اند؛ اما تاکنون درباره‌ی «منظومه‌ی رستم و ببر بیان» کاری انجام نگرفته است و این تصحیح اولین گام برای شناخت و معرفی این منظومه است.

۱ - ۴. پرسش‌های تحقیق

۱. منشأ و مأخذ منظومه‌ی حماسی رستم و ببر بیان کدام اثر ادبی است؟
۲. ضرورت انجام این تصحیح چیست؟
۳. آیا این تصحیح ما را به اصل منظومه‌ی مؤلف نزدیک می‌کند؟

۱ - ۵. اهمیت و کاربرد نتایج تحقیق

ادب دوستان و دانش‌پژوهان از نتایج این تحقیق در انجام تحقیقات بعدی بهره خواهند گرفت؛ دیگر آن که در شناخت زبان و ادبیات بومی و منطقه‌ای و شناخت الماس‌خان کندوله‌ای کرمانشاهی به عنوان یک شاعر حماسه‌سرا منبعی مؤثر خواهد بود؛ همچنین به شناخت بن‌مایه‌های فرهنگی، آداب و سنن بومی و محلی کرمانشاه کمک شایان توجهی خواهد کرد.

۱ - ۶. روش تحقیق

روش تحقیق به شیوه‌ی توصیفی - تحلیلی و بر پایه‌ی منابع کتابخانه‌ی و نیز نسخه‌های خطی موجود از منظومه‌ی حماسی رستم و ببر بیان بوده است؛ چنان‌که پژوهنده پس از گردآوری نسخه‌های معتبر به لحاظ تاریخی و زمانی، طبق شیوه‌ی مرسوم مصححان، متن اصلی را انتخاب و با نسخ دیگر مقابله کرده است. پس از آن مقدمه‌ای فراخور متن، شامل شرح حال شاعر، بررسی ویژگی‌های زبانی، ادبی و ... تنظیم گردیده و در آغاز مقدمه آورده شد. نسخه‌ای که به زبان مؤلف نزدیک‌تر است و قدمت تاریخی بیشتری دارد به عنوان نسخه‌ی

اساس برای تصحیح انتقادی انتخاب و سایر نسخ به ترتیب اهمیت به عنوان نسخه بدل استفاده شده‌اند. پس از تصحیح اشعار، تعلیقات و واژه نامه و نمایه‌ای برای درک بهتر و دسترسی آسان‌تر به متن تصحیح اضافه گردیده است.

۱-۷. معرفی نسخه‌ها

۱-۷-۱. نسخه‌ی اساس: اندازه‌ی برگه‌های این نسخه ۲۱ × ۱۴/۵ سانتی‌متر است. این نسخه ۱۰۷ صفحه و ۱۳۶۳ بیت دارد. در هر صفحه‌ی آن ۱۲ بیت با مرکب سیاه به خطی شکسته کتابت شده است. پایان این نسخه نابود شده است به این دلیل نام کاتب و تاریخ کتابت آن مشخص نیست؛ اما در پایان داستانی که قبل از این منظومه و در همان نسخه با ویژگی‌های یکسان آمده است چنین نوشته شده است:

«ثبت شد کتاب به خط اقل چاکران میرزا جعفر مهتر نور چشمی میرزا داود و در یوم دوشنبه سیم شهر ربیع المولود مطابق ۱۳۲۳». می‌توان احتمال داد که منظومه‌ی ببر بیان نیز به قلم ایشان کتابت شده باشد؛ همچنین در لابلای برگه‌های این نسخه مواردی به چشم می‌آید که حاکی از قدمت این نسخه است؛ چنان‌که در صفحه‌ی ۳۷ از این دست نوشته، جمله زیر نوشته شده است: «این یادگاری میرحسن به تاریخ بیست و دوم شهرالمظفر ۱۳۴۲» تصویر آن در آخر رساله آمده است. عبارتی در پایان این نسخه آمده است که نشان می‌دهد نسخه مذکور در اختیار «سید عزیز هاشمی، ۸۰ ساله، کشاورز، ساکن روستای قلعه هرسم اسلام آبادغرب» بوده است. برخی ویژگی‌های این نسخه:

- فعل سوم شخص مفرد در موارد متعددی به صورت سوم شخص جمع به کار برده شده است. در مقایسه‌ای که با دیگر نسخ این منظومه و آثار دیگر شاعر به عمل آمد، این مورد جزو سهوهای کاتب شناخته شد و در تصحیح این منظومه به جای این فعل‌ها، افعال صحیح از نسخ دیگر انتخاب و در متن وارد شد و فعل مغلوپ در پاورقی ذکر گردید تا جانب امانت رعایت شود.

- سرکش حرف «گاف» رعایت نشده و در همه‌ی موارد به صورت «کاف» نوشته شده است.

- از ویژگی‌های این منظومه نسبت به دیگر آثار الماس‌خان این است که شاعر نام خود را در این منظومه ذکر کرده است (بیت ۳۴).

- نسخه‌ی اساس عنوان بندی دارد، ولی دو نسخه‌ی دیگر از این منظومه فاقد این ویژگی می‌باشند.

۱-۷-۲. نسخه‌ی محمد امین زنگنه: کاتب این دست نوشته محمد امین زنگنه می‌باشد. ایشان این نسخه را که شامل ۱۰۶۰ بیت است در ۵۹ صفحه کتابت نموده است. نسخه‌ی موجود از روی نسخه‌ی اصلی و در برگه‌های

۳۰/۵×۲۱ اسکن شده است. کاتب نام خود را در پایان داستان ذکر کرده است؛ همچنین تاریخ موجود در پایان دست‌نوشته ۱۹۴۶ میلادی ذکر شده است.

برخی ویژگی‌های این نسخه:

- کاربرد حرف اضافه «جه» به صورت مطلق در این نسخه که غلبه‌ی لهجه‌ی کاتب را نشان می‌دهد.
- در متن این نسخه، غلط‌های املائی فراوان به چشم می‌خورد؛ به عنوان نمونه: ضور به جای زور، طیب به جای تیب و ... .

۱-۷-۳. نسخه‌ی امین‌گجری: این نسخه در ۸۰ صفحه نگاشته شده است که ابعاد ورق‌های آن ۱۴/۵ × ۱۸/۵ سانتی‌متر می‌باشد. در حدود ۳۰۰ بیت آغازین نسخه و چندین صفحه از پایان آن به دلیل فرسودگی نابود شده است. بسیاری از واژگان به دلیل پارگی برگ‌ها نابود شده و به دلیل فرسودگی برگ‌ها محو و ناخوانا هستند. تعداد ابیات در تمامی صفحات یکسان نیست. در اکثر صفحات ۱۵ بیت آمده است که گاهی کم یا زیاد می‌شوند.

برخی ویژگی‌های این نسخه:

- نقطه گذاری کلمات، پراکنده و نامرتب است.
- غلط‌های املائی فراوان به چشم می‌خورد.
- ترتیب ابیات در آن آشفته و نامرتب است.

۱-۸. شیوه‌ی کار

در تصحیح منظومه‌ی حماسی «رستم و ببر بیان» ابتدا ورق‌ها و بیت‌های نسخه‌ها شماره‌گذاری و با مطالعه‌ی مکرر از افتادگی‌ها و نقص‌های موجود در نسخ آگاهی به دست آمد و پس از آن با تکیه بر ملاک‌هایی چون اصالت، صحت، کمال و قدمت نسخ، نسخه‌ی متعلق به آقای سید عزیز هاشمی به عنوان نسخه‌ی اساس انتخاب گردید که «اس» علامت اختصاری این نسخه در متن تصحیح می‌باشد. سایر نسخه‌ها نیز بر پایه‌ی قرابت و پیوندشان با نسخه‌ی اساس، ضبط واژگان، بافت کلام و روند داستانی درجه‌بندی شدند که بر این اساس دست‌نوشته‌ی آقای محمد امین زنگنه با علامت اختصاری «ماز» و نسخه‌ی متعلق به آقای امین‌گجری با نشان «اگ» نام‌گذاری و به ترتیب به عنوان نسخه‌های دوم و سوم انتخاب شدند.